

Sygn. akt III AUa 1098/12

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 13 lutego 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Poznaniu, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Iwona Niewiadowska-Patzer
Sędziowie:	SSA Ewa Cyran del. SSO Wiesława Stachowiak (spr.)
Protokolant:	st.sekr.sądowy Alicja Karkut

po rozpoznaniu w dniu 13 lutego 2013 r. w Poznaniu

sprawy z odwołania (...) **Spółka z o.o. S.K.A. w Z.**

przeciwko **Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z.**

przy udziale zainteresowanych: R. G., T. C. (1), W. G. (1), M. C. (1), G. D. (1), G. D. (2), E. D., J. G. (1), W. D., W. G. (2), P. G., B. C., A. C. (1), P. B. (1),

G. B., R. R., S. P., M. K., C. B., A. N.

o podstawę wymiaru składek

na skutek apelacji odwołującego (...) Spółka z o.o. S.K.A. w Z., pozwanego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z.

od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Zielonej Górze

z dnia 21 maja 2012 r. sygn. akt IV U 4434/11

1. o d d a l a apelację odwołującego;
2. o d d a l a apelację pozwanego;
3. koszty postępowania apelacyjnego wzajemnie znosi.

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z. decyzjami z 12 października 2011 roku:

znak (...) dot. R. G. (...) dot. T. C. (2) (...) dot. W. G. (1) (...) dot. M. C. (2) (...) dot. G. D. (1) (...) dot. G. D. (2) (...) dot. E. D. (...) dot. J. G. (2) (...) dot. W. D. (...) dot. W. G. (2) (...) dot. P. G. (...) dot. P. B. (1)

znak (...) dot. G. B.

znak (...) dot. R. R.

znak (...) dot. S. P.

znak (...) dot. M. K.

znak (...) dot. B. C. z 25 października 2011 roku:

znak (...) dot. A. C. (2) (...) dot. C. B.

znak (...) dot. A. N.

na podstawie art. 83 ust. 1 pkt 3, art. 4 pkt 9, art. 8 ust. 1, art. 18 ust. 1, art. 19 ust. 1, art. 20 ust. 1, art. 36 ust. 1 ustawy z 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych, art. 8 ust. 1 i 2 ustawy z 4 marca 1994 o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych, art. 81 ust. 1 i 6 ustawy z 27 sierpnia 2004 roku o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych, art. 104 ust. 1 pkt 1a ustawy z 20 kwietnia 2004 roku o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, art. 18 ust. 1 ustawy z 29 grudnia 1993 roku o ochronie roszczeń pracowniczych w razie niewypłacalności pracodawcy, oraz art. 18 ust. 1 ustawy z 13 lipca 2006 roku o ochronie roszczeń pracowniczych w razie niewypłacalności pracodawcy, stwierdził, że przychód wynikający z wartości wydanych przez płatnika składek (...) S.A. w Z. „kuponów podarunkowych” i wartości wydanego produktu spożywczego w postaci suchej herbaty, pracownikom R. G., T. C. (1), G. D. (2), E. D., J. G. (1), W. D., W. G. (2), P. G., B. C., A. C. (1), P. B. (2), G. B., R. R., S. P., M. K., C. B. i A. N. za okresy i w kwotach szczegółowo określonych w każdej z decyzji, stanowi podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe.

Odwołania od decyzji wniósł płatnik składek (...) S.A. w Z., ponosząc zarzuty:

- naruszenia art. 18 w związku z art. 4 pkt 9 ustawy z 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych, poprzez błędne przyjęcie, iż wpłaty dokonane z tytułu świadczeń pieniężnych – świadczeń, sfinansowane z zakładowego funduszu świadczeń socjalnych stanowią podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne;

- naruszenia § 2 ust. 1 pkt 19 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z 18 grudnia 1998 roku w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe poprzez błędne przyjęcie, iż wpłaty dokonane z tytułu świadczeń pieniężnych – świadczeń, nie zostały sfinansowane z zakładowego funduszu świadczeń socjalnych, albowiem podział środków z tego funduszu nastąpił niezgodnie z ustawą o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych;

- naruszenia art. 8 ust. 1 i art. 10 ustawy z 4 marca 1994 roku o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych poprzez błędne przyjęcie, iż przyznawanie ulgowych usług i świadczeń, tj. świadczeń pieniężnych – świadczeń, nastąpiło bez badania rzeczywistej sytuacji życiowej i materialnej pracownika uprawnionego do korzystania ze świadczeń Funduszu;

- naruszenia art. 232 kodeksu pracy oraz § 112 Rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z 26 września 1997 roku w sprawie przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy oraz § 1 ust. 1 pkt 2 i 4 i § 8 Rozporządzenia Rady Ministrów z 28 maja 1996 roku w sprawie profilaktycznych posiłków i napojów poprzez błędne uznanie, że wydana pracownikom sucha herbata nie stanowi realizacji obowiązków wymienionych w tych przepisach, w związku z czym stanowi ona przychód w naturze;

- naruszenia § 2 ust. 1 pkt 6 Rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z 18 grudnia 1998 roku w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe poprzez błędne uznanie, że wydana pracownikom sucha herbata nie stanowi świadczeń rzeczowych wynikających z przepisów o bezpieczeństwie i higienie pracy i nie stanowi realizacji obowiązków wymienionych w tych przepisach, w związku z

czym stanowi ona przychód w naturze, od którego wartości powinny zostać odprowadzone składki na ubezpieczenia społeczne.

Odwołujący podniósł, iż przekazane pracownikom świadczenia stanowiły realizację celu socjalnego, a ponadto zostały wydatkowane z zakładowego funduszu świadczeń socjalnych.

Zdaniem płatnika składek stanowisko organu rentowego jakoby sporne świadczenia w postaci kuponów podarunkowych zostały przekazane bez uwzględnienia tzw. kryterium socjalnego jest bezzasadne wobec jednoznacznych ustaleń kontrolnych, zgodnie z którymi główną przesłanką warunkującą wysokość świadczenia, przyznawanego w oparciu o ustnie składane wnioski, była wysokość dochodu ubezpieczonych.

W odniesieniu do zakwestionowanych świadczeń - produktu spożywczego w postaci suchej herbaty, odwołujący wskazał, że interpretacja norm powołanych przez ZUS jako podstawa decyzji prowadzi do wniosków wręcz kuriozalnych, nadto organ rentowy nie uwzględnił całokształtu okoliczności faktycznych związanych z realizacją tych świadczeń.

Odwołujący wniósł o zmianę zaskarżonych decyzji w całości i stwierdzenie, iż przychody w nich określone nie stanowią podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne oraz o zasądzenie od organu rentowego na jego rzecz kosztów postępowania oraz kosztów zastępstwa procesowego według norm prawem przepisanych.

Sąd Okręgowy Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Zielonej Górze wyrokiem z 21 maja 2012 roku, w sprawie IV U. 4434/11, zmienił zaskarżone decyzje Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Z., stwierdzając, że wydane kupony podarunkowe z okazji Dnia Kobiet dokonane z zakładowego funduszu świadczeń socjalnych oraz wartość tzw. „suchej herbaty”, wydanych przez odwołującego (...) S.A. w Z. na rzecz zainteresowanych w wysokościach i za okresy wymienione w zaskarżonych decyzjach nie stanowią podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe, chorobowe i wypadkowe (pkt I) w pozostałym zaś zakresie oddalił odwołania (II).

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

Płatnik składek (...) S.A. w Z. w okresie objętym zaskarżonymi decyzjami zatrudniał powyżej 250 osób.

W odwołującym zakładzie od 29 stycznia 2001 roku obowiązuje regulamin zakładowego funduszu świadczeń socjalnych.

W § 3 regulaminu przyjęto, że środki funduszu przeznaczone są m.in. na dofinansowanie krajowego i zagranicznego zorganizowanego wypoczynku dzieci i młodzieży w formie wczasów, kolonii, zimowisk (...), zapomogi pieniężne bezzwrotne udzielane w wypadkach losowych, finansowanie imprez okolicznościowych, finansowanie działalności kulturalno -oświatowej, paczek świątecznych lub bonów żywnościowych.

Zgodnie z regulaminem podziału środków z funduszu socjalnego z 30 marca i z 13 listopada 2006 roku, wysokość przydzielonych kuponów podarunkowych uzależniona była od wynagrodzenia ze stosunku pracy (kryterium dochodowe) oraz stażu pracy (kryterium czasu zatrudnienia); w przypadku osiągnięcia średniego wynagrodzenia liczonego z co najmniej jednego kwartału, niższego niż 950 zł pracownik otrzymywał 150% wartości bonów, kupony podarunkowe dzielone były na pracowników według czasu zatrudnienia tj. proporcjonalnie do ilości przepracowanych pełnych kwartałów w wymienionym okresie.

Analogiczne uregulowania zawierały regulaminy z 15 lutego i 19 listopada 2007 roku oraz z 4 lutego i 27 października 2008 roku, z tym, że w dwóch ostatnich z wymienionych, wynagrodzenie uprawniające do otrzymania 150 % wartości bonu, określono jako niższe niż 1200 zł.

W regulaminie z 4 lutego 2008 roku ustalono, iż zatrudnione kobiety dodatkowo otrzymują kupon podarunkowy w kwocie 100 zł. z okazji Dnia Kobiet.

Płatnik składek przyznał zainteresowanym w latach 2006, 2007, 2008 świadczenia w formie „kuponów podarunkowych” oraz dokonał wypłat pieniężnych w wysokości równowartości „kuponów podarunkowych” o wartości i w kwotach wynikających z w/w Regulaminów ZFSS, a szczegółowo wskazanych w zaskarżonych decyzjach, przy czym zainteresowane E. D., J. G. (1), B. C., A. C. (1) i M. K. otrzymały w marcu 2008 roku dodatkowo kupon podarunkowy o wartości po 100 zł. z okazji Dnia Kobiet.

Kupony podarunkowe wydawane były dwa razy w roku kalendarzowym, zazwyczaj przed świętami Wielkanocnymi i świętami Bożego Narodzenia.

O wyjściowej wartości kuponu decydowała komisja socjalna; dzielono sumę zgromadzoną na funduszu przez ilość pracowników i w ten sposób ustalano wartość kuponu. Jeżeli któremuś z pracowników przyznano 150% wartości kuponu, to zmniejszono pozostałą pulę dzieląc przez liczbę pozostałych pracowników.

W okresie objętym decyzjami pracownicy nie składali pisemnych wniosków o przyznanie „kuponów podarunkowych” z okazji świąt. Zawsze ustnie dowiadywali się kiedy będą one przyznawane oraz w jakiej wysokości. Pracownicy byli zadowoleni z takiego podziału środków z ZFSS.

W latach 2006 - 2008 płatnik składek wydał zatrudnionym pracownikom produkt spożywczy, w postaci suchej herbaty.

Obowiązek wydawania suchej herbaty uregulowany był u płatnika składek w § 64 pkt 4 Regulaminu Pracy spółki (...) sp. z o.o. w J., a następnie § 51 pkt 2 Regulaminu pracy obowiązującego w (...) S.A. z października 2008 roku.

Herbata była wydawana zarówno pracownikom fizycznym, jak i administracji. Herbatę wydawano w ilości 300 gram raz na kwartał; była to herbata granulowana, jedna z najtańszych na rynku. Płatnik składek udostępniał pracownikom pojemniki (dystrybutory) z ciepłą i zimną wodą, celem samodzielnego przygotowania napoju.

Zainteresowani wydawana im herbatę wykorzystywali w zakładzie pracy.

Oprócz herbaty, na tych samych zasadach, płatnik składek przydzielał pracownikom środki czystości.

Sąd Okręgowy dokonując oceny zasadności odwołania wskazał, iż istota sporu sprowadzała się w niniejszej sprawie m.in. do rozstrzygnięcia czy kwoty wydanych przez odwołującego (...) S.A. w Z. świadczeń w formie „kuponów podarunkowych” oraz wypłat pieniężnych w wysokości równowartości „kuponów podarunkowych”, a także „kuponów podarunkowych” z okazji Dnia Kobiet można zaliczyć do świadczeń socjalnych w myśl przepisu § 2 ust. 1 pkt 19 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z 18 grudnia 1998 roku w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe, wydanego na podstawie art. 21 ustawy z 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych.

Zgodnie z § 2 ust. 1 pkt 19 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z 18 grudnia 1998 roku. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe podstawy wymiaru składek nie stanowią świadczenia finansowane ze środków przeznaczonych na cele socjalne w ramach zakładowego funduszu świadczeń socjalnych.

Sąd Okręgowy powołał także przepis art. 8 ust. 1 ustawy z 4 marca 1994 roku o zakładowym funduszu socjalnym, zgodnie z którym przyznawanie ulgowych usług i świadczeń oraz wysokość dopłat z funduszu uzależnia się od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby uprawnionej do korzystania z funduszu. W ustępie 2 art. 8 ust. wskazano zaś, iż zasady i warunki korzystania z usług i świadczeń finansowanych z funduszu z uwzględnieniem ust. 1 oraz zasady przeznaczania środków funduszu na poszczególne cele i rodzaje działalności socjalnej określa pracodawca w regulaminie.

Sąd I instancji uznał, że tylko wydatkowane w spornym okresie kwoty określone jako „kupony podarunkowe” z okazji Dnia Kobiet mieściły się w zakresie szeroko rozumianej działalności socjalnej, bowiem taką formę pomocy

socjalnej przewiduje § 3 ust. 7 regulaminu, wymieniając finansowanie imprez okolicznościowych i w tym zakresie uznał odwołania za uzasadnione.

W ocenie Sądu Okręgowego wskazał, iż zasada wyrażona w art. 8 ust. 1 ustawy o zakładowym funduszu socjalnym nie stoi na przeszkodzie uznania roszczeń odwołującego za częściowo zasadne. Nie należy jej bowiem zdaniem Sądu I instancji odnosić do wszystkich bez wyjątku świadczeń przyznawanych w ramach działalności socjalnej przewidzianej w regulaminie ZFŚS.

Sąd I instancji podzielił w tej kwestii stanowisko Sąd Najwyższego, a wyrażone w wyroku z 23 października 2008 roku, w sprawie II PK 74/08, który przyjął, iż przepis art. 8 ust. 1 ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych nie odnosi się do całości działalności socjalnej w rozumieniu art. 2 pkt 1 tej ustawy, a jedynie do ulgowych świadczeń i usług. Regulamin może przewidywać wydatkowanie środków funduszu na inne cele mieszczące się w ramach działalności socjalnej oraz ustalać inne zasady korzystania z tych świadczeń, np. powszechnej dostępności na równych zasadach w zakresie imprez integracyjnych.

Zdaniem Sądu Okręgowego pomoc przyznawana kobietom z okazji Dnia Kobiet powinna być w jednakowej wysokości dla wszystkich, w szczególności w realiach niniejszej sprawy, kiedy pomoc ta była symboliczna i trudno byłoby ustalić rozsądne granice różnicowania świadczenia.

Odmiennej oceny Sąd Okręgowy dokonał w odniesieniu do świadczeń w postaci kuponów podarunkowych z okazji Świąt Wielkiejnocy i Bożego Narodzenia przyznawanych przez płatnika zainteresowanym w okresie od 2006 do 2008 roku. Zdaniem Sądu I instancji zastosowane w tym przypadku przez odwołującego kryterium dochodowe i stażu pracy nie uwzględnia zasady wyrażonej w art. 8 ust. 1 ustawy o zakładowym funduszu socjalnym.

Kupony podarunkowe przyznawano - z nielicznymi wyjątkami - w jednakowej wysokości. Wszyscy pracownicy otrzymywali kupony, których wartość wyliczana była według tych samych zasad i kupony otrzymywali wszyscy zatrudnieni. Dotyczyło to zarówno pracowników fizycznych jak i administracyjnych, chyba że pracownik nie przepracował w zakładzie pełnego kwartału, wówczas w ogóle nie otrzymywał kuponu.

Zdaniem Sądu Okręgowego tak zastosowane wyjściowe kryterium, nie spełnia wymogu kryterium socjalnego, albowiem w istocie wysokość osiąganego wynagrodzenia u płatnika składek - w świetle zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego - nie wyznaczała jego sytuacji majątkowej zainteresowanych.

Rozważając zasadność odwołania w zakresie świadczenia przyznawanego przez płatnika w postaci suchej herbaty Sąd Okręgowy przyjął, iż odwołujący realizował ten sposób obowiązków wynikające z art. 232 k.p. Odwołujący przewidział wydawanie granulatu herbaty w regulaminie pracy dla wszystkich pracowników i zapewnił możliwość własnoręcznego sporządzenia z herbaty płynu, tym samym zdaniem Sądu I instancji produkt ten, w oparciu o § 2 ust 1 pkt 6 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z 18 grudnia 1998 roku w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe w zw. z § 112 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z 26 września 1997 roku w sprawie przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy nie stanowi podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne.

Apelacje od wyroku złożyła odwołująca oraz organ rentowy.

(...) S.A. w Z. – płatnik składek zaskarżyła wyrok w części, tj. w zakresie punktu II, podnosząc zarzuty:

- naruszenia przepisów prawa materialnego w postaci art. 18 ust. 1 w zw. z art. 4 pkt 9 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych poprzez ich błędną wykładnię i zastosowanie i w konsekwencji błędne przyjęcie, iż wpłaty z tytułu kuponów podarunkowych - świątecznych sfinansowane z zakładowego funduszu świadczeń socjalnych stanowią podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne;

- naruszenia przepisów prawa materialnego w postaci § 2 ust. 1 pkt 19 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z 18 grudnia 1998 roku w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na

ubezpieczenia emerytalne i rentowe poprzez jego błędną wykładnię i zastosowanie i w konsekwencji błędne przyjęcie, iż wpłaty z tytułu kuponów podarunkowych - świątecznych nie zostały sfinansowane z zakładowego funduszu świadczeń socjalnych, albowiem podział środków z tego funduszu nastąpił niezgodnie z ustawą o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych i obowiązującym w spółce regulaminem zakładowego funduszu świadczeń socjalnych;

- naruszenia przepisów prawa materialnego w postaci art. 8 ust. 1 i art. 10 ustawy z 4 marca 1994 roku o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych poprzez ich błędną wykładnię i zastosowanie i w konsekwencji błędne przyjęcie, iż kupony podarunkowe - świąteczne straciły charakter świadczeń socjalnych, w tym świadczeń socjalnych z zakładowego funduszu świadczeń socjalnych na skutek przyznawania ich w oparciu o dochody uzyskiwane w spółce, a nie dochody na członka rodziny uprawnionego.

W oparciu o powyższe zarzuty odwołująca wniosła o zmianę wyroku Sądu Okręgowego w zaskarżonej części poprzez zmianę zaskarżonych decyzji i stwierdzenie, iż do podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe, chorobowe, wypadkowe i zdrowotne zainteresowanych nie zalicza się wartości świadczeń udzielonych z funduszu socjalnego, określonych jako kupony podarunkowe z okazji świąt, ewentualnie o uchylenie wyroku w zaskarżonej części i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I Instancji.

Ponadto spółka wniosła o zasądzenie od organu rentowego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z. na jej rzecz kosztów procesu wywołanych wniesieniem odwołania od decyzji i apelacji od wyroku, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm prawem przepisanych.

Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z. zaskarżył wyrok w punkcie I, tj w części, w której nastąpiła zmiana decyzji organu rentowego.

Apelujący podniósł zarzuty naruszenia prawa materialnego tj.

- § 2 ust 1 pkt 19 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z 18 grudnia 1998 roku w sprawie szczegółowych zasad ustalenia podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe w związku art. 2 pkt 1 i art. 8 ust 1 i ust 2 ustawy z 4 marca 1994 roku o

zakładowym funduszu świadczeń socjalnych, poprzez ich błędną wykładnię a przez to przyjęcie, iż wypłacone w zatrudnianym pracownikom świadczenia w postaci kuponu podarunkowego z okazji Dnia Kobiet w wysokości 100,00 zł. mogą być traktowane, jako działalność socjalna, w rozumieniu ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych i ich wypłaty nie naruszają zasady określonej w art. 8 ust 1 i ust 2 tj. zasady przyznawania ulgowych świadczeń i dopłat w zależności od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby korzystającej z dopłat, a w konsekwencji przyjęcie, że świadczenia te jako przychód wypłacany pracownikom nie stanowią podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe;

- § 2 ust 1 pkt 6 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z 18 grudnia 1998 roku w sprawie szczegółowych zasad ustalenia podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe w związku art. 232 kodeksu pracy, poprzez ich błędną wykładnię a przez to przyjęcie, iż wydanie zatrudnianym pracownikom suchej kawy i herbaty stanowi wypełnienie obowiązku o jaki m stanowi art. 232 k.p. i tym samym wartość świadczeń rzeczowych wolna jest od składek na ubezpieczenia społeczne

Podnosząc powyższe organ rentowy wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie odwołań w całości ewentualnie o uchylenie wyroku i przekazanie sprawy do ponownego Okręgowemu w Zielonej Górze.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Obydwie apelacje okazały się pozbawione uzasadnionych podstaw.

Na wstępie wskazać należy, że poczynione przez Sąd Okręgowy ustalenia faktyczne nie zostały przez żadną ze stron zakwestionowane a i Sąd Apelacyjny nie znalazł ku temu podstaw i przyjął je jako własne.

Dla rozstrzygnięcia w niniejszej sprawie właściwe są przepisy ustawy z 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych, w szczególności art. 6 ust. 1 pkt 1, zgodnie z którym obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym podlegają osoby fizyczne, które na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej są pracownikami.

Stosownie do art. 18 ust. 1 cyt. ustawy podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe stanowi przychód, o którym mowa w jej art. 4 pkt 9 tj. przychód w rozumieniu przepisów o podatku dochodowym od osób fizycznych z tytułu zatrudnienia m.in. w ramach stosunku pracy.

Artykuł 12 ust. 1 ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych stanowi, iż przychodem ze stosunku pracy są wszelkiego rodzaju wypłaty pieniężne oraz wartość pieniężna świadczeń w naturze, bądź ich ekwiwalenty, bez względu na źródła finansowania tych wypłat i świadczeń, a w szczególności: wynagrodzenia zasadnicze, wynagrodzenia za godziny nadliczbowe, różnego rodzaju dodatki, nagrody, ekwiwalenty za niewykorzystany urlop i wszelkie inne kwoty niezależnie od tego, czy ich wysokość została z góry ustalona, a ponadto świadczenia pieniężne ponoszone za pracownika, jak również wartość innych nieodpłatnych świadczeń lub świadczeń częściowo odpłatnych.

O tym m.in. jakie przychody nie stanowią podstawy wymiaru składek stanowi Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z 18 grudnia 1998 roku w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe, w szczególności w jego § 2 ust. 1 pkt 19 wskazano, że podstawy wymiaru składek nie stanowią świadczenia finansowane ze środków przeznaczonych na cele socjalne w ramach zakładowego funduszu świadczeń socjalnych.

Zasady tworzenia zakładowego funduszu świadczeń socjalnych określa ustawa z 4 marca 1994 roku o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych (w dalszej części uzasadnienia również „ustawa”); w myśl art. 2 ust. tejże, działalnością socjalną są usługi świadczone przez pracodawcę na rzecz różnych form wypoczynku, działalność kulturalno-oświatową, sportowo-rekreacyjną udzielanie pomocy materialno-rzeczowej lub finansowej, a także zwrotnej lub bezzwrotnej pomocy na cele mieszkaniowe na warunkach określonych ustawą.

Przyznawanie ulgowych usług i świadczeń oraz wysokość dopłat z zakładowego funduszu świadczeń socjalnych uzależnia się od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby uprawnionej do korzystania z funduszu (art. 8 ust. 1).

Ponadto przepisy właściwe tylko dla rozstrzygnięcia w zakresie świadczenia określonego na potrzeby postępowania jako „sucha herbata” zostaną powołane w dalszej części uzasadnienia.

Odwołująca spółka zaskarżyła orzeczenie w zakresie w jakim Sąd I instancji oddalił odwołania, w konsekwencji uznania, iż świadczenia z okazji Świąt Wielkanocy i Bożego Narodzenia rozdysponowane zostały z zakładowego funduszu świadczeń socjalnych, jednak bez uwzględnienia kryterium socjalnego, i jako takie stanowią przychód podlegający oskładkowaniu.

Płatnik składek w złożonym środku zaskarżenia podniósł, iż dochody zainteresowanych uzyskiwane ze stosunku zatrudnienia w spółce były zasadniczo głównym źródłem utrzymania ich rodzin. Świadczenia świąteczne odbierane były przez pracowników jako pomoc w okresie zwiększonych wydatków. Odwołująca podkreśliła, iż zapisy regulaminu odzwierciedlały wolę pracowników; którzy z zakwestionowanego przez ZUS sposobu podziału środków z zakładowego funduszu świadczeń socjalnych byli zadowoleni. Skarżąca podała także, że rozważając wprowadzenie obowiązku składania przez pracowników oświadczeń o sytuacji, życiowej, rodzinnej czy materialnej, doszła do przekonania, iżby byłyby one mało wiarygodne oraz mogły prowadzić do nadużyć. W sytuacji kiedy niemalże wszyscy pracownicy otrzymują równe kwoty z tytułu świadczeń świątecznych nie istnieje ryzyko wystąpienia takiej sytuacji.

Powyższa argumentacja nie zasługiwała na uwzględnienie.

W pierwszej kolejności zaznaczyć należy, iż samo powiązanie spornych świadczeń z charakterem uroczystości, w związku z którymi były przyznawane nie uzasadnia wystarczająco traktowania ich jako świadczeń na cele socjalne.

Niewątpliwie przyznanie kuponów podarunkowych oraz dokonanie wypłat w wysokości równowartości takich kuponów stanowi pomoc rzeczową wymienioną w definicji działalności socjalnej pracodawcy w art. 2 pkt 1 ustawy. Przesłanką udzielenia takiej pomocy nie mogą być wydarzenia nie związane z pogorszeniem sytuacji pracowników.

Święta Bożego Narodzenia czy Wielkanocy są okresami, które zwyczajowo wiążą się ze zwiększeniem wydatków rodzin - zatem powodem przyznawania świadczeń są nie tyle święta, co właśnie owe wydatki. O tyle zatem świadczenia z okazji wymienionych świąt, w przypadku ich uwzględnienia w regulaminie, stanowią pomoc rzeczową dla uprawnionych, o ile mają wspomóc ich w okresie zwiększonych wydatków. Natomiast sam fakt, iż zwyczajowo okresy te mają w naszym kręgu kulturowym wyjątkowe znaczenie nie niweczy obowiązywania zasady określonej w art. 8 ust. 1 ustawy.

Podobnie, zadowolenie pracowników ze sposobu rozdysponowania środków z funduszu na omawiane świadczenia nie może przesądzać o potraktowaniu ich jako wydatkowanych zgodnie z zasadami zawartymi w ustawie o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych.

Ustawodawca co prawda przyznał znaczące kompetencje organizacjom związkowym w zakresie działalności socjalnej, poprzez wprowadzenie bezwzględnego wymogu uzgodnienia z nimi regulaminu normującego zasady wykorzystania funduszu oraz podziału środków na poszczególne cele i rodzaje działalności. Ta silna pozycja organizacji związkowej pozwala na stwierdzenie, że to ona jest właścicielem funduszu, zaś pracodawca tylko nim dysponuje.

W art. 8 ust. 2 ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych wskazano, iż pracodawca, u którego nie działa zakładowa organizacja związkowa, uzgadnia regulamin z pracownikiem wybranym przez załogę do reprezentowania jej interesów.

Oczywistym jest jednak, iż regulamin obowiązujący u danego pracodawcy, choćby odpowiadał w całości wszystkim zatrudnionym u niego pracownikom, winien respektować przepisy prawa, w tym zasadę z art. 8 ust. 1 ustawy.

Dodać wypada również, iż stanowisko płatnika składek jest w części niespójne. Spółka stoi bowiem na stanowisku, iż uwzględnianie przy wypłacie świadczeń świątecznych jedynie kryterium dochodu każdego z ubezpieczonych, w niniejszej sprawie jest tożsame z uwzględnieniem sytuacji materialnej, bowiem dochody zainteresowanych ze stosunku pracy stanowią główne źródło utrzymania ich rodzin. Z drugiej strony odwołująca nie kwestionuje, iż pracownicy mają zróżnicowane sytuacje rodzinne i życiowe z uwagi na stan rodzinny, zarobki innych osób pozostających we wspólnym gospodarstwie domowym, potrzeby poszczególnych członków rodzin. Jednoznacznym potwierdzeniem powyższego jest choćby przyznana przez (...) S.A. okoliczność, iż różnice te ujawniły się po wprowadzeniu u płatnika obowiązku składania stosownych oświadczeń w związku z ubieganiem się o świadczenia z zakładowego funduszu świadczeń socjalnych.

Co się zaś tyczy sygnalizowanych przez odwołującą trudności w odbieraniu od zainteresowanych oświadczeń, a w szczególności problemem z oceną ich wiarygodności, to w ocenie Sądu Apelacyjnego do pewnego stopnia mogą one zostać zniwelowane poprzez wprowadzenie odpowiednio szczegółowego i jednocześnie jasno sformułowanego regulaminu oraz załączników w postaci oświadczeń.

W szczególności, w regulaminie działalności socjalnej należy określić krąg osób, oprócz pracowników i członków ich rodzin uprawnionych do pomocy z funduszu.

W regulaminie funduszu można także wprowadzić zapis np.: „że osoba, która złożyła oświadczenie niezgodne z prawdą, przedłożyła sfałszowany dokument lub w inny sposób świadomie i celowo, wprowadziła w błąd pracodawcę, traci prawo do korzystania ze środków funduszu socjalnego przez dwa kolejne okresy, na jakie można otrzymać określone świadczenie lub pomoc”.

Reasumując, przedmiotowe kupony podarunkowe oraz wypłaty pieniężne odpowiadające wartości takich kuponów, zostały rozdysponowane przez odwołującą na rzecz zainteresowanych ze środków zakładowego funduszu świadczeń socjalnych bez uwzględnienia koniecznego w tym przypadku kryterium socjalnego, tj. łącznie rozpatrywanej sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej każdego z pracowników.

W przypadku przyznania wszystkim uprawnionym kuponów w jednakowej wysokości, w zależności od stażu pracy, świadczenia takie uznać należało za świadczenia okolicznościowe, czy też nagrody, które nie mogą być finansowane z zakładowego funduszu świadczeń socjalnych, w każdym razie stanowią – jako przychody – podstawę wymiaru składek.

Przechodząc o oceny zasadności zarzutów sformułowanych w apelacji organu rentowego Sąd Apelacyjny również uznał je za nietrafne.

Apelujący Zakład Ubezpieczeń Społecznych w odniesieniu do świadczeń przyznanych zainteresowanym kobietom z okazji Dnia Kobiet podniósł, iż Sąd Okręgowy dokonał niewłaściwej wykładni art. 8 ust. 1 ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych, skupiając się wyłącznie na jego literalnym brzmieniu, z pominięciem treści art. 8 ust. 2 ustawy. Zdaniem organu rentowego w regulaminie nie można odstąpić od zasady, różnicowania wszystkich świadczeń z zakładowego funduszu świadczeń socjalnych stosownie do sytuacji rodzinnej, życiowej i materialnej uprawnionych.

Sąd I instancji dokonując rozstrzygnięcia w powyższym zakresie podzielił stanowisko Sądu Najwyższego wyrażone w wyroku z 23 października 2008 roku, w sprawie II PK. 74/08, zgodnie z którym przepis art. 8 ust. 1 ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych nie odnosi się do całości działalności socjalnej w rozumieniu art. 2 pkt 1 tej ustawy a jedynie do ulgowych świadczeń i usług. Regulamin może przewidywać wydatkowanie środków funduszu na inne cele mieszczące się z ramach działalności socjalnej oraz ustalać inne zasady korzystania z tych świadczeń

Zdaniem Sądu Okręgowego wydatkowane w 2008 roku kwoty z okazji Dnia Kobiet, przewidziane w regulaminie zakładowego funduszu świadczeń socjalnych mieściły się w zakresie tak rozumianej działalności socjalnej. Charakter świadczenia oraz jego wysokość uzasadniają przyznanie go w równej wysokości dla każdej z uprawnionych.

Sąd Apelacyjny powyższe stanowisko co do zasady podziela.

Powołany wyrok Sądu Najwyższego w sprawie II PK. 74/08 stanowi niewątpliwie wyłom w jednolitym dotychczas orzecznictwie. Sąd Najwyższy wskazał, że za przytoczonym powyżej wnioskiem przemawia wykładania językowo logiczna oraz funkcjonalna.

W ocenie Sądu Apelacyjnego argumentacja dotycząca wykładni językowej nie jest przekonująca. Niewątpliwie ustawodawca nie jest konsekwentny w zakresie nazewnictwa form dystrybucji środków funduszu. W art. 2 pkt 1 ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych posłużono się określeniami: „usługi”, „udzielenie pomocy” oraz „udzielenie zwrotnej lub bezzwrotnej pomocy. Z kolei art. 8 ust. 1 ustawy wskazuje wprawdzie na „ulgowe usługi i świadczenia” ale dodatkowo wymienia „wysokości dopłat z funduszu”. Dopłaty nie dość, że nie zostały wymienione w art. 8 ust. 2 ustawy to jeszcze niekoniecznie odnosi się do nich zwrot „ulgowych”. W konsekwencji równie poprawna, co zaprezentowana przez Sąd Najwyższy, wykładnia językowo – logiczna może prowadzić do konkluzji, że zwrot „korzystanie z usług i świadczeń” użyty w art. 8 ust. 2 ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych jest tożsamy z określeniem „przyznawanie ulgowych usług i świadczeń oraz wysokość dopłat z funduszu (art. 8 ust. 1 ustawy). Wniosek taki byłby zbieżny z zasadami poprawnej legislacji; w pierwszym ustępie przepisu wskazano na pełną treść opisywanego przedmiotu, w drugim zastosowano zwrot tożsamy, jednak tekstowo krótszy. Wykładania taka nie pozostawałaby w sprzeczności z art. 2 pkt 1, który rozróżnia „usługi” i „pomoc” (tak: P. Prusinowski „Kryteria socjalne a dystrybucja zakładowego funduszu świadczeń socjalnych” MOPR rok 2010 numer12).

Zadaniem Sądu Apelacyjnego należy natomiast zgodzić się z argumentacją Sądu Najwyższego w przedmiocie wykładni funkcjonalnej, trudno bowiem przyjąć, że korzystanie z niektórych form działalności socjalnej określonych w art. 2 ust. 1 ustawy miałyby być uzależnione od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby uprawnionej.

Niewątpliwie takim świadczeniem jest wydany zainteresowanemu w 2008 roku kupon upominkowy z okazji Dnia Kobiet o wartości 100 zł.

Organ rentowy nie zdołał także skutecznie wykazać naruszenia przez Sąd Okręgowy przepisów prawa materialnego regulujących wyłączenie z podstawy wymiaru składek przychodów w postaci wartości świadczeń rzeczowych wynikających z przepisów o bezpieczeństwie i higienie pracy.

Sąd I instancji powołał właściwe przepisy prawa.

I tak, zgodnie z § 2 ust. 1 pkt 6 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z 18 grudnia 1998 roku w sprawie w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe, podstawy wymiaru składek nie stanowią przychody: wartość świadczeń rzeczowych wynikających z przepisów o bezpieczeństwie i higienie pracy oraz ekwiwalenty za te świadczenia wypłacane zgodnie z przepisami wydanymi przez Radę Ministrów lub właściwego ministra, a także ekwiwalenty pieniężne za pranie odzieży roboczej, używanie odzieży i obuwia własnego zamiast roboczego oraz wartość otrzymanych przez pracowników bonów, talonów, kuponów lub innych dowodów uprawniających do otrzymania na ich podstawie napojów bezalkoholowych, posiłków oraz artykułów spożywczych, w przypadku gdy pracodawca, mimo ciążącego na nim obowiązku wynikającego z przepisów o bezpieczeństwie i higienie pracy, nie ma możliwości wydania pracownikom posiłków i napojów bezalkoholowych.

Właściwe przepisy o bezpieczeństwie i higienie pracy to § 112 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z 26 września 1997 roku w sprawie przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy, zgodnie z którym pracodawca jest obowiązany zapewnić wszystkim pracownikom wodę zdatną do picia lub inne napoje, a pracownikom zatrudnionym stale lub okresowo w warunkach szczególnie uciążliwych zapewnić oprócz wody, inne napoje. Ilość, rodzaj i temperatura tych napojów powinny być dostosowane do warunków wykonywania pracy i potrzeb fizjologicznych pracowników. Szczegółowe zasady zaopatrzenia w napoje pracowników zatrudnionych w warunkach szczególnie uciążliwych określają odrębne przepisy.

Brzmienie powyższych uregulowań nie nasuwa w okolicznościach niniejszej sprawy wątpliwości. Apelujący organ rentowy podniósł, że tylko realizacja obowiązku dostarczania pracownikom posiłków i napojów wynikającego z przepisów rangi ustawowej, uprawnia do zaliczenia wynikających z tego wydatków do kosztów uzyskania przychodów.

Abstrahując od użycia przez apelującego sformułowania nieadekwatnego do materii podlegającej rozstrzygnięciu, zauważyć należy, iż w rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z 18 grudnia 1998 roku w sprawie w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe ustawodawca wprost odwołał się do przepisów wydanych przez Radę Ministrów lub właściwego ministra. Rada ministrów ani poszczególni ministrowie nie mają kompetencji do stanowienia prawa w postaci i ustaw.

Również zarzut sprowadzający się do kwestionowania zatrudnienia wszystkich pracowników płatnika składek w warunkach szczególnie uciążliwych uznać należy za bezprzedmiotowy, skoro w myśl § 112 cyt. rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej pracodawca jest obowiązany zapewnić wszystkim pracownikom wodę zdatną do picia lub inne napoje. Pracodawca ma zatem swobodę w wyborze formy realizacji obowiązku. W odwołującej spółce pracownicy mieli zapewnione napoje w postaci herbaty, która wbrew stanowisku organu rentowego prezentowanemu w trakcie procesu, czy to formie naparu czy też w formie suszu przeznaczonego do jego przygotowania, jest produktem spożywczym.

Bez znaczenia dla rozstrzygnięcia jest przy tym jej rynkowa wartość i nawet w przypadku gdyby była to droga herbata jej wartość nie podlegałaby oskładkowaniu.

Mając powyższe na uwadze Sąd Apelacyjny w punktach 1 i 2 wyroku na podstawie przepisu art.385 k.p.c. oddalił obie apelacje oraz uznał, iż rozstrzygnięcie to uzasadnia wzajemnie zniesienie kosztów postępowania apelacyjnego, o czym orzekł w punkcie 3.

/SSA Ewa Cyran/ /SSA Iwona Niewiadowska-Patzer/ /del.SSO Wiesława Stachowiak/